

Bulletin Klubu přátel

JARO 2004

Časopis pro členy Klubu přátel Člověka v tísní. Vydává Člověk v tísní – společnost při České televizi, o. p. s.

foto: Markéta Kutilová

Jeden den v Bámu

Dva stany, čtyři židle a dva stoly. Tak zatím vypadá centrum pro osmdesát dětí. Jsme ve stanovém táboře Sorella a auto máme naložené hračkami, sešity, pastelkami a dalšími věcmi. Můj pracovní den začíná...

V iránském Bámu žije asi 20 000 školou povinných dětí, většina z nich si nemá kde hrát a toulá se po ulicích a prašných stanových táborech. Na misi Člověka v tísní jsme se proto rozhodli podporovat právě dětská centra, hřiště a školy.

Kolem 11 hodin mě ze své kanceláře vyhazuje úředník ministerstva školství. Už pátý, ke kterému mě během půl hodiny poslali... Právě bezbřehá byrokracie nám s kolegou Petrem nejvíce komplikuje práci. Cokoliv chceme udělat, musí být posvěceno úřady. Sehnat jedno povolení je otázkou týdnů, z Bámu nás posílají do 300 km vzdáleného Kermanu, tam nám

sdělí, že musíme poslat žádost do Teheránu a tak pořád dokola.

Odpoledne se s překladatelem Alim vydáváme na jednání s Červeným křížem, který nabídl místo, stan a zásobník na vodu pro další dětské centrum. Šéf Ali Komusi je zcestovalý a rozumný muž. „Bude to hotové do týdne,“ slibuje a zve nás na oběd, jako obvykle rýže s masem.

Jako žena mám v Íránu vyjednávací pozici těžší a musím si vynutit pozornost mužů. Někdy mě ignorují i v obchodě... Jakmile si ale získám respekt, jsou ochotni dokázat zdánlivě nemožné.

Při návštěvě se potím až na konečcích prstů – není to jen kvůli zahalení, v Bámu se každým dnem zvyšuje teplota. V nedalekých horách se navíc začínají probouzet ze zimního spánku hadi a štíři a podle místních se začnou stahovat do města. Stany budou brzy neobyvatelné. Íránská vláda sice slíbila, že postaví 20 000 provizorních domků, ale otázkou je, kdy... I v Íránu platí, že zítra rovná se za týden.

Cestou zpět se zastavujeme u zničených zavlažovacích kanálů. Bám je městem v poušti a vlastní zdroj vody nemá. Pět tisíc let starý systém přivádí vodu z hor vzdálených asi 20 km. Díky zavlažování měl na zahradě snad každý obyvatel Bámu datlovníky. Teď pomalu, ale jistě žloutnou. Nikdo netuší, zda se zavlažovací systém podaří opravit. „Ztratili jsme domy, starou citadelu, která byla našim druhým domovem, a teď ztrácíme i to poslední nejvzácnější – naše datlovníky,“ říká se slzami v očích farmář Réza Nikrov a z kapsy vytahuje rodinnou fotografii. Pět lidí z ní už nikdy ne spatří...

V 9 hodin večer se konečně setkávám s Petrem, který celý den psal projekty na rekonstrukci dvou škol a jedné kliniky. K večeri si otevře konzervu tuňáka, na nic jiného není čas. Do noci pracujeme na projektech a zprávách. Za šest hodin je ráno a vše začne nanovo...

MARKÉTA KUTILOVÁ
BÁM, ÍRÁN

Úvodem

Letošní oslava Nového roku byla zvláštní. Seděl jsem u ohně s jordánskými záchranáři uprostřed iránského Bámu a pili jsme kávu. Bylo pár dnů po zemětřesení. Jejich práce končila, v troskách města už nacházeli jen mrtvé. Moje práce začínala.

Díky prostředkům shromážděným na kontě Klubu přátel mohla společnost Člověk v tísní jednat okamžitě. Třetí den po zemětřesení jsem s šesti tisíci dolary vystupoval v Íránu z letadla. Byli jsme jedna z prvních humanitárních organizací, která dorazila. Pár dnů nato už jsme uprostřed trosek vyráběli toalety pro spontánně vzniklé tábory a ostatní humanitáři se mě chořili ptát, odkud máme materiál a kde jsme probouha ve městě, kde nezástalo téměř nic, sehnali svářečku.

To, že jsme v Bámu začali působit včas, nám navíc umožnilo zahájit i další projekty pomoci. Z konta Klubu jsme uvolnili 150 000 korun a na veřejné sbírce SOS Írán se zatím sešlo 1,7 milionů korun, v jednání jsou ale projekty v hodnotě 1 milionu Euro. Každá stokoruna, kterou jste přispěli na Klub přátel, tak umožňuje českou pomoc Bámu v mnohonásobně vyšší hodnotě. Děkuji.

JAN MRKVIČKA

NOVINKY

Cenu Homo Homini za rok 2003 udělila společnost Člověk v tísní Nataši Kandičí, která již více než deset let bojuje za potrestání lidí zodpovědných za válečné zločiny spáchané během války na Balkáně.

Nové webové stránky o rozvoje pomoci začaly fungovat na adrese www.rozvojovka.cz. Obsahují studie o pomoci v zemích třetího světa, informace o českých projektech i další zdroje informací.

Film hovoří o nás a za nás

S Igorem Blaževičem o letošním ročníku festivalu dokumentárních filmů Jeden svět.

Čím bude letošní festival Jeden svět jiný než předchozí ročníky?

Nebude vlastně výjimečný ničím. Za pět let, co festival pořádáme, se nám podařilo najít optimální rámec, jak by asi měl vypadat. Jeden svět má už obrovskou prestiž v zahraničí, přihlásilo se nám tisíc filmů a tak vybíráme ty skutečně nejlepší. Můžeme se tedy těšit na výjimečně kvalitní program, který půjde za hranici toho, co se člověk dozví z běžných médií. Jedinou významnou novinkou je, že v době festivalu se uskuteční setkání čtrnácti organizátorů filmových přehlídek o tematice lidských práv. Znamená to obrovskou prestiž – když jsme tu před pěti lety začínali, učili jsme se od organizací jako Amnesty International nebo Human Rights Watch. Nyní se tyto organizace sejdou v Praze v rámci naší pořádané akce.

Řekl jsi, že vybíráte z tisíce filmů. Jaká jsou kritéria?

Celkově na přehlídce promítáme 155 filmů, vybíráme je z asi tisíce filmů, které jejich tvůrci při-

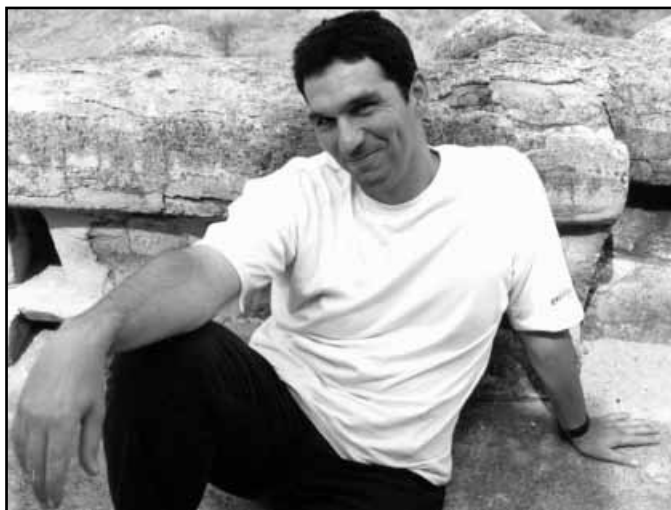

foto: Jasmína Blaževič

hlásí, a dále na základě našeho vlastního výzkumu, abychom mohli tematicky poskládat festivalové retrospektivy. Soustředíme se na sociální a politická témata, tedy lidská práva, výzvy současného světa a vyrovnávání se s minulostí. Hodně dbáme na filmařskou kvalitu a na to, abychom měli snímky ze všech částí světa. Nedominuje tedy jen americký a francouzský dokument, kde má tato tvorba už tradičně silné produkční zázemí.

Jak velký tým pracuje na přípravě festivalu?

Během roku děláme všechno ve třech čtyřech lidech. Další tři

pracují v rámci programu Jeden svět na školách, který zprostředkovává promítání festivalových filmů na českých školách a snaží se to propojit s diskusí o významných společenských problémech, jako jsou například přistěhovalci nebo rasismus. Těchto sedm lidí rozšíří krátce před festivalem početnější tým, je nás dohromady asi patnáct.

Co ti lidé dělají?

Celý rok oslovujeme filmaře, vyhledáváme filmy a sledujeme, co se v oboru děje. Hodně času zabere shánění peněz. Před festivalem musíme přeložit a otitulkovat vybrané filmy. To obnáší celé dny, kdy lidé sedí ve střížně a vyrábějí titulky. Dál se musíme starat o reklamu v médiích a organizování doprovodných akcí, fotografických výstav a podobně. Zorganizovat festival znamená obstarat tisíc a jednu věc, není to jednoduché ani levné.

Kde vidíš hlavní přínos festivalu?

Filmy otevírají obzory a nutí zamýšlet se nad věcmi, které se v běžných médiích příliš neobjevují. Tedy příběhy obyčejných lidí, kteří se snaží prosadit svoje práva a bojují o svoji svobodu ve světě. Celkově to zapadá do konceptu fungování naší organizace. Filmy hovoří o problémech, se kterými se setkávají ostatní oddělení Člověka v tísni a popularizují je. O práci terénního pracovníka v romských osadách můžete udělat tisíc přednášek, ale málokdy mají tak silný emoční náboj jako dobře udělaný film. To dává prostor k diskusi a motivuje veřejnost, aby se o tuto problematiku zajímala a snažila se svým dílem přispět.

JEDEN SVĚT 2004

Celkem 155 dokumentů ze 35 zemí světa přinese 6. ročník festivalu Jeden svět.

Jeden svět se bude konat v Praze (14. – 22. dubna) a na přelomu dubna a května v dalších 14 regionálních centrech.

Mezi festivalové kategorie patří Vyrovnání s minulostí, Přijímání jinakosti, Důstojné stáří a Bohatý Sever, chudý Jih.

Čínský disident Harry Wu, srbská obhájkyň lidských práv Nataša Kandić a chilský režisér Patricio Guzmán patří k 76 zahraničním hostům, kteří festival navštíví.

Válka, film a propaganda – to je název sekce historických dokumentů, které ukazují jak propagandistické ztvárnění války, tak i krutou válečnou realitu.

Výstava fotografií Jana Šibíka bude k vidění od 1. do 22. dubna v prostorách Národní knihovny ČR. Její součástí budou i fotografie oceněné letos na World Press Photo.

Jeden svět dětem je název zvláštního promítání filmů s tematikou lidských práv a života v rozvojových zemích pro děti ze základních škol.

Podrobný program festivalu a další informace naleznete na: www.jedensvet.cz

Který film bys návštěvníkům doporučil?

Podle mého názoru není důležité vyzdvihovat jeden jediný film, ale během festivalového týdne jich navštívít několik. Neříkám to kvůli tomu, abych přilákal více diváků. Když totiž uvidíte několik rozdílných filmů, můžete srovnávat. Třeba represe v Asii s tím, jak to chodí v Latinské Americe, nebo s životem v Česku v době komunistického režimu. Vytváří to zajímavý obrazek o zákonitostech dění ve světě.

TOMÁŠ VLACH

Dárek pro členy Klubu přátel

Srdečně zveme členy Klubu přátel na festival dokumentárních filmů Jeden svět. Jako poděkování za Vaši podporu jsme pro Vás připravili malé překvapení – **festivalovou kartu diváka**, se kterou budete mít nárok na 50% slevu na vstupné (bez slevy stojí 60 Kč).

Kartu diváka získáte po předložení modré členské kartičky Klubu na těchto místech:

- **Praha:** festivalové centrum v Divadle Archa (15. – 22. dubna)
- **Brno:** kina Fléda a Art (16. – 22. dubna)
- **Pišeň:** Měšťanská beseda (19. – 23. dubna)
- **Ostrava:** Minikinokavárna (19. – 23. dubna)
- **Liberec:** Experimentální studio (25. – 29. dubna)
- **České Budějovice:** kino Kotva (26. – 28. dubna)
- **Hradec Králové:** kino Centrál (26. – 30. dubna)
- **Olomouc:** Divadlo Hudby (26. – 30. dubna)
- **Kutná Hora:** Klub Česká 1 (28. dubna – 1. května)
- **Pardubice:** Divadlo 29 (3. – 8. května)
- **Opava:** Klub Classic no. 5 (10. – 14. května)

Kolektivní a firemní členy budeme ohledně karet diváka kontaktovat předem. Karta diváka je nepřenositelná. Program festivalu v jednotlivých městech naleznete na výše zmíněných místech a na www.jedensvet.cz

O Bělorusku v českém senátu

V sobotu 20. března zasedla do lavic Senátu neobvyklá všehočůť lidí z celé Evropy. Valdštejnským palácem se nesla angličtina s východoevropským přízvukem.

Mluvílo se o jedné hranici na východě Evropy, která se v budoucnu může stát něčím daleko symboličtějším než jen průsekem s cedulemi a patníky. Tématem konference Bělorusko – náš soused, pořádané společností Člověk v tísni spolu s Asociací pro mezinárodní otázky a místopředsedou senátu Janem Rumlem, byla budoucnost této země s totalitním režimem. Už 1. května se po rozšíření Evropské unie Bělorusko stane naším společným „evropským“ sousedem.

Nešlo pouze o záležitost nevládních organizací. Mezi hosty byli například prezidentka opoziční rady Běloruské demokratické republiky Ivonka Survilla, místopředseda české vlády Petr Mareš nebo poslanec evropského parlamentu Jan Marius Wiersma. Diskutovali například o vlivu rozší-

ření na situaci v Bělorusku a o tom, jak zareaguje režim prezidenta Aleksandra Lukašenka. Padla také otázka, jak se k novému sousedovi bude Evropa chovat: mají se vlády zemí Unie a evropské instituce stavět k režimu zády, nebo s ním spolupracovat a tlačit na něj, aby se choval demokraticky?

JAK ROZBÍT TOTALITNÍ REŽIM

Politické klima v Bělorusku vypadá podobně jako ve většině zemí bývalého Sovětského svazu. Na prezidentské židli sedí „bátuška“, který za pomoci oddaných úředníků řídí veškeré dění ve státě. Místopředseda opoziční Strany běloruské lidové fronty Ales Janukovič to považuje za nepřírozený stav, uměle udržovaný proto, že to vyhovuje mocnějšímu sousedovi Rusku. „Bělorusko patří k západní civilizaci a my všichni musíme usilovat o návrat k normálním poměrům,“ prohlásil v diskusi.

„V Bělorusku je třeba pracovat s lidmi, snažit se o zformování občanské normální společnosti a to je také důvod, proč akci pořádáme,“ říká Šimon Pánek ze společnosti Člověk v tísni. „Nové členské země díky své historické zkušenos-

foto: archiv Člověka v tísni

ti dění v Bělorusku dobře rozumí. Právě ony vědí, jak rozbit totalitní režim a co obnáší přechod k demokracii. A o tom my teď musíme přesvědčovat evropské instituce a nevládní organizace,“ dodává.

Vysvětlovat v Evropské unii, co potřebuje její nový východní soused, ale nestačí. „Ani lidé v Bělorusku většinou nevědí, co to Evropská unie vůbec je. Dokonce o Spojených státech mají větší povědomí. Ne snad, že by ji brali jako nepřítel, podle průzkumů by 65 procent lidí hlasovalo za připojení k Unii. Ale nic o ní nevědí,“ říká Ales Janu-

kovič. Jedním z hlavních úkolů Evropské unie v nejbližších měsících by proto mělo být i poskytování informací o sobě samé. Jinak hrozí to, co zaznělo v diskusi jako vážné varování – vznik nové železné opony.

A dlouhodobý cíl? Napůl v žertu a napůl vážně ho naznačil poslanec evropského parlamentu Jan Marius Wiersma: „Věřím, že za takových patnáct let už bude demokratické Bělorusko plnoprávným členem Evroské unie.“

TOMÁŠ VLACH

Češi ve vězení

Celých 75 hodin, ve dne v noci, se na Václavském náměstí v Praze střídaly v symbolické zamřížované cele vězni z řad českých politiků, novinářů, zástupců společnosti Člověk v tísni a dalších osobností.

Každý z nich si „odseděl“ jednu hodinu za jednoho z 75 kubánských disidentů a nezávislých novinářů, kteří byli loni 18. března zadrženi a odsouzeni k vysokým trestům vězení represivním režimem Fidela Castra. Každý z vězňů také podepsal dopis adresovaný Castrovi, v němž se požaduje propuštění všech vězňů svědomí na Kubě. Petici se stejným textem podepsaly i stovky dalších lidí, kteří se na celu přišli podívat.

foto: Luboš Kotek

Prvním symbolickým vězněm se stal ředitel humanitárních a rozvojových projektů Šimon Pánek a jeho bachařem Carlos González (na fotografii) ze společnosti Člověk v tísni. Později se v cele vystřídali například místopředseda

vlády Petr Mareš, předseda senátu Petr Pithart, bývalí čeští politici vězni Petr Uhl a Jan Dus, básník Ivan Jirous, zpěvák Jaroslav Hutka či herec Tomáš Hanák.

MARIE PEŘINOVÁ

FILMY ČLOVĚKA V TÍSNI

Cizinci u nás. Tak se jmenuje dokumentární cyklus České televize a společnosti Člověk v tísni, který se v březnu a dubnu vysílá na ČT 2. Šestice dokumentů odkrývá osudy lidí, kteří se rozhodli žít v ČR – vietnamského informatika, který zde našel uplatnění, ruského umělce, který se oženil s českou dívkou, i arménské rodiny, jež v Česku získala politický azyl.

Kubánské jaro. V podmínkách utajení natočili Carlos González a Pablo Rodríguez dokument Kubánské jaro, který přináší rozhovory s řadou kubánských disidentů a nezávislých novinářů těsně před jejich uvězněním v březnu roku 2003. Výpovědi disidentů se střídají s emotivním svědectvím příbuzných pouhé dva měsíce po jejich uvěznění. Film vypovídá o strachu i nadějích prostých Kubánců, kteří se dožadují změny stejně jako opozice. Film bude promítán na festivalu Jeden svět.

14. ÚNORA 2004

Zdar všichni v Praze, tak vám neformálně oznamuju, že jsme dostali 4900 USD na terapii pro děti postižené AIDS v Namibii a že z toho tady na poušti máme velkou radost! Už týden fungujeme v našem centru v Tseiblagte (keetmanshoopském slumu) a zdá se, že nedostatku zájmu o naše aktivity se bát nemusíme. Tento víkend tu probíhá trénink pro 25 dobrovolníků pracujících s lidmi postiženými AIDS a pro velký zájem asi budeme tréninky muset organizovat celoročně. Ty peníze, co jsme dostali, jsou dobrý začátek začít na tomhle poli neoraném něco pořádného dělat – je to moc potřeba!

**KATKA
KEETMANSHOOP, NAMIBIE**

9. BŘEZNA 2004

Už druhou noc nás probudilo zemětřesení – včera bylo tak silný, že se mi po pokoji procházely kamna. Všichni jsme vyběhli z baráku ven, prostě draaaaama. Kluci tady mi říkali, že příště, jestli se budu bát, tak nemám nikam vybihat, ale mám si dát polštář přes hlavu.

Tak jsem si ráno říkala, jak se mám dobře – sluníčko svítí (už je to na sandálky, narodil od českých tradic se ale holky v ulicích nevylouply v minisukních, takže nemusíte zas tolik závidět), mám báječný kolegy, flexibilní pracovní dobu a po večerech chodím po luxusních kábulských restauracích (no, byla jsem jednou pracovně s velvyslancem, ale i tak to bylo dobrý).

**LENKA
KÁBUL, AFGHÁNISTÁN**

15. BŘEZNA 2004

V Bámu je vše OK, situace se moc nemění – staví se víc stanových táborů, země se stále ještě občas klepe, otevírají se obchody a stánky, znásobil se počet aut, tábor OSN je úplně zacpaný stany, začínají rotovat expati (odjíždějí ti, co tu byli od začátku), sutiny se vyváží za město.

Otepluje se a otepluje, už je hic i v noci, a to to ještě ani nezačalo. Nevládky se stěhují z kempů do domů a vyjasňuje se, kdo dostane jaké peníze. Odvoz trosek se zintenzívněl, ale ne moc. Světový program pro výživu rozdává jídlo a oprava zavlažovacích kanálů v malém měřítku začala – kolik palme ale uschne, zůstává otázkou.

**PETR
BÁM, ÍRÁN**

Duše poraněné válkou

V Čečensku ubývá armádních blokpostů, mizí ruiny a probíhá obnova infrastruktury. Válečná traumata v duších lidí ale zůstávají. O práci válečné psycholožky v Čečensku píše vedoucí projektů společnosti Člověk v tísni Cheda Omarchadžieva (30).

V září 1999 jsem studovala psychologii na univerzitě v Grozném. Když začaly padat první bomby, lidé se navzájem utěšovali, že to nebude tak strašné jako během války, která skončila v roce 1996. Nakonec to bylo ještě horší. Když se začalo bojovat bezprostředně v okolí města, odjeli jsme s celou rodinou do sousedního Inguška. Našli jsme útočiště u příbuzných, nebyla to sice žádná idyla, ale měli jsme aspoň střechu nad hlavou.

Nejdřív jsem pracovala pro jednu humanitární organizaci ve stanovém táboře Bart, který vyrostl nedaleko ingušsko-čečenské hranice. Až tam jsem pochopila, co všechno s sebou přináší válka a jak pomalu se lidé vyrovnávají s jejími následky. Běženci v táboře zoufale čekali na informace od svých příbuzných v Čečensku, kde probíhaly masové čistky. Všichni tu ve dne v noci žili ve strachu o své blízké.

PSYCHOLOŽKA V GROZNÉM

Chtěla jsem ale zpátky do Čečenska, a tak jsem přijala místo psycholožky u společnosti Člo-

foto: Iva Zimová

věk v tísni. Začínali jsme s psychosociálními projekty v Grozném. Válka tu totiž zanechala nenápadné, ale strašné dědictví v podobě psychických traumat. Bombardování, noci prosezené ve sklepích v nejistotě, zda se dožijí rána, smrt příbuzných a známých – to vše se odrazilo v duších lidí.

V Grozném jsme zřídili centrum psychosociální pomoci, kde se snažíme dětem pomoci zapomenout na traumatizující zážitky. Povídáme si s nimi, společně kreslíme obrázky, pouštíme si hudbu, připomínáme jim, že existují také příjemné věci.

Postupně jsme rozšířili počet našich center na deset, kromě léčby posttraumatických syndromů se staráme také o běžné záležitosti jako například psychologické poradenství pro žáky škol.

Dnes je už situace v Čečensku lepší než těsně po válce. Zásahu na tom mají i humanitární organizace. Vládní struktury odpovědné za obnovu země nejsou příliš pružné, jejich zaměstnanci často berou úplatky, a tak na ně lidé moc nespolehají. Oproti tomu humanitární organizace pracují efektivně a problémy řeší pokud možno ihned. Dnes si troufám říci, že čečenský národ drží nad vodou právě ony.

A co mi práce v humanitární organizaci dává? Hodně jsem se tu naučila a každý den pro mě znamená něco nového. Děláním práce, která mě baví, a navíc věřím v její smysl. Vždyť vracíme lidem do života, pomáháme jim znovu získat pocit radosti, soucitu i lásky – a právě to dělá z prosté bytosti člověka.

CHEDA OMARCHADŽIEVA

foto: archiv Člověka v tísni